

3. Сидоренко Н. О. Міжнародне співробітництво представницьких органів територіальних громад України. Територіальна громада: управління розвитком : монографія / [С. І. Чернов, О. В. Безуглий, Ю. О. Куц, Н. О. Сидоренко та ін. ; за ред. Ю. О. Куца, О. В. Решеvecь]. Х. : Константа, 2013. 540 с. С. 159 – 179.

4. Сидоренко Н.О. / Т.П. Гончаренко, Н.О. Сидоренко // Міжнародне співробітництво муніципалітетів як умова ефективного розвитку маркетингових стратегій та бренду міст. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. ЛРІДУ НАДУ. Вип. 30 ; [за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева]. – Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2012. С. 438 – 445 – ISSN 2070-4011.

Яровицька Н. А., кандидат філософських наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін ХНУБА,
Батраков А. А., студент архітектурного факультету,
*Харківський національний університет будівництва
та архітектури, Україна*

«МОДЕЛЬ-САД»: УРБАНІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

З розвитком промислової революції в великих містах світу різко загострилися проблеми соціально-економічного та екологічного характеру. Це стало початком великих дискусій щодо можливості існування великого міста та способів покращення цього існування. Одною з перших й найвпливовіших містобудівних концепцій цієї епохи є праця англійського соціолога Ебінезера Говарда «Місто-сад».

Унікальність цієї концепції розкривається завдяки постійній рефлексії щодо феномену «міста-саду» урбаністами й у наш час. У розумінні Говарда ідеальне місто – невелика за населенням автономна структура, що повністю забезпечує усі потреби жителів незалежно від його «великих братів». Концепція вирішувала кілька питань: по-перше, створювалася б нове просторе природне середовище з новими робочими місцями; по-друге, у зв'язку з міграцією населення в нові місця вартість землі в переповнених міських агломераціях і щільність населення в них стали б падати, що зробило б можливим зайнятися більш успішним переплануванням мегаполісів.

Не дивно, що в основі геометричного каркасу такого міста – самодостатній круг, який формує радіальну систему міських відносин. Загалом схема цього міста являє собою 7 концентричних кілець (авеню), між якими малоповерхова забудова чергується з широкими парковими зонами. Геометричний центр – сад, з 6 кінців якого розходяться 6 бульварів, перетинаючи концентричні кільця паркових та житлових районів міста, доходячи до 8 (зовнішнього) кільця, по лінії якого проходить залізниця. Між зовнішнім (залізничним) кільцем та останньою – сьомою – авеню розташовані містоутворюючі підприємства. Орієнтовна кількість населення – 32000. У разі необхідності розширення міста концепція

пропонує створення міст-супутників по колу, що повторюють за структурою головне місто, з'єднаних новим, ширшим залізничним колом. Говард зазначав, що ці описи є чіткими схемами системи існування міст, але ні в якому разі не є їхніми планами, бо реальна структура кожного міста залежить від його місця розташування [1, с. 2].

Безумовно, цілі, які ставив Говард у створенні ідеального міста, направлені на взяття кращого у симбіозі міста села, й гідні своєї популярності. Проте бажання повернути людину у природне середовище і забезпечити її краще існування не знайшли успіху у первісній формі цієї ідеї. Засновані за концепцією міста-саду Лечуорт та Велвін не змогли залучити більше 30 000 жителів разом за 15 років існування: людям важко було розірвати зв'язки з усталеною міською культурою, та й грошей на переселення вистачало не в усіх [2, с. 4]. Цілі, які ставив перед собою проєктувальник, залишилися недосягнутими.

Хоча експеримент міста-утопії Ебінезера Говарда не склався, чисельні послідовники цієї ідеї продовжили власну роботу – конструювання ідеального міського середовища усередині великого саду. Чи не найвизначнішою і найвідомішою концепцією першої половини XX століття стало «Променисте місто» визначного європейського архітектора Ле Корбюзьє. Проєктне рішення виникло на тлі концепції розвитку Парижу «План Вуазен», запропонованої 1922 року і сформованої навколо трьох жорстких постулатів: «розморожування» та ущільнення центру міста; збільшення міської активності; збільшення площ садів і зелених зон. Рішенням стала міська лінійна структура, із чітким розділенням на три зони життя мешканців: ділове місто (Корбюз'є вважав, що робоче середовище – це «визначений організм, який немає нічого спільного із житлом»), зона житла та периферія (є резервною територією у разі стрімкого збільшення населення міста). «Місто-сад – недосяжна мрія, – писав Ле Корбюзьє. – Природа тане під натиском доріг і будівель, і обіцяне усамітнення поступається місцем щільному скупченню жителів». Рішення – вертикальне «місто-сад» [3, с. 3]. «Сьогоднішнє місто, щоросло над землею, немов суха кірка, зіскоблюється, видаляється і на його місці встають чисті, немов кришталь, скляні призми 200-метрової висоти, далеко віддалені одна від одної і оточені зеленим масивом парків». Центральною віссю міста є широка автомобільна естакада (120 метрів завширшки), поряд з якою розташовані ж залізничні шляхи. Житлова зона є ключовим елементом запропонованої концепції. Навколо «скляних 200-метрових призм»-хмарочосів геометрично скомпоновані паркові ансамблі – основна територія діяльності людини. За планом, паркова територія займала близько 85% майбутнього міста, таким чином надаючи людям «широкі можливості для співіснування» [4, с. 1].

Дві вищезгадані концепції можна порівняти, бо «Променисте місто» Ле Корбюзьє є фактично продовженням концепції «міста-саду» Ебінезера Говарда. Швейцарський архітектор врахував основні принципи англійця та пристосував їх під потреби багатомільйонного міста [5, с. 8]. На жаль, сутність містобудування як Говарда, так і Корбюзьє була патерналістською і навіть авторитарною, виключаючи усі можливі зміни у структурі існування «міста

майбутнього». Соціально-економічний догмат «міста-саду» і, у результаті, саме соціально-економічні проблеми доповнювала його геометрія: жорстке розділення функцій, циклічність зонування, монотонність об'ємів, яка не враховує різноманітність культури міста, чітко визначена ієрархія зон, зрозумілість транспортної системи міста.

Більшість з цих геометричних структурних якостей споріднені з якостями радіальної структури міст, але в той же час соціальні принципи організації «міста-саду» навряд-чи можна порівняти з іншими формами організації міста.

Варто зазначити, що в більшості прикладів містобудівної рефлексії на тему «міста саду» проєктувальники радикально модифікують її первісні принципи, або взагалі відмовляються від вперше запропонованих структур структури, створюючи зелені передмістя з опорою на лінійне міське проєктування або радіальні приватні сектори. Єдиний приклад існуючого великого міста, архітектори якого надихалися ідеями «міста-саду», зокрема містобудівними принципами Ле Корбюзьє, – це Бразилія, столиця Бразилії. Успішність цього міста аргументована скоріш його роллю: представницькою та відкритою функціями столиці [6, с. 1]. Така тенденція демонструє, що цікавість до концепції природного, автономного міста не зменшилася, але її фундаментальні принципи сьогодні ставляться під питання багатьма урбаністами.

Отже, діалог міста і міста-саду триває, приймаючи все більш різноманітні форми. Сьогодні важко відповісти на питання про те, на чиєму боці більше переваг в тривалій суперечці. Швидше за все цей спір з числа таких, в якому немає однозначного рішення. Але саме такі суперечки рухають справу вперед і намагаються знайти правильну відповідь.

Список використаних джерел

1. Говард Е. Міста-сади майбутнього. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Garden_Cities_of_To-morrow
2. Глазычев В. Л. Мир архитектуры. Лицо города. URL: http://www.glazychhev.ru/books/mir_architecture/index.htm
3. Ле Корбюзьє. План Вуазен. Проект реконструкції центру Парижу. URL: http://corbusier.totalarch.com/plan_voisin
4. Le Corbusier. Ville Contemporaine. URL: http://www.fondationlecorbusier.fr/corbuweb/morpheus.aspx?sysId=13&IrisObjectId=6426&sysLanguage=en-en&itemPos=214&itemSort=en-en_sort_string1%20&itemCount=216&sysParentName=&sysParentId=65
5. Джейн Джекобс. Смерть и жизнь больших американских городов. URL: <http://lib.in.ua/wp-content/uploads/2019/04/Jacobs.pdf>
6. Ярмоленко А. Д. Бразилиа и Чандигарх: архитектурные портреты двух столиц (к 100-летию О. Нимейера и 120-летию со дня рождения Ле Корбюзьє). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/brazilia-i-chandigarh-arhitekturnye-portrety-dvuh-stolits-k-100-letiyu-o-nimeyera-i-120-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-le-korbyuzie>